

Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Consumer Price Index ή CPI)

Ο ΔΤΚ (δείκτης Laspeyres) όπως και ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ (δείκτης Paasche) αποτελεί ένα μέτρο του γενικού επιπέδου τιμών αλλά και μέτρο της μεταβολής του κόστους ζωής. Ο ΔΤΚ μετατρέπει τις τιμές πολλών αγαθών και υπηρεσιών σε ένα μόνο δείκτη που εκφράζει το γενικό επίπεδο τιμών.

Για τον υπολογισμό του ΔΤΚ εκτιμούμε το κόστος του τυπικού καλαθιού του καταναλωτή.

Το τυπικό καλάθι του νοικοκυριού περιλαμβάνει αγαθά και υπηρεσίες που αγοράζονται από τον τυπικό καταναλωτή. Το τυπικό καλάθι περιλαμβάνει σταθερές ποσότητες από κάθε αγαθό και οι ποσότητες των αγαθών που περιλαμβάνονται στο καλάθι σταθμίζονται ανάλογα. Δεν είναι δυνατό για παράδειγμα ο καταναλωτής να καταναλώνει περισσότερο χαβιάρι από κοτόπουλο. Στον υπολογισμό του ΔΤΚ το καλάθι αγαθών και υπηρεσιών είναι **σταθερό διαχρονικά**.

Το κόστος του τυπικού καλαθιού υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας την τρέχουσα τιμή του κάθε αγαθού με την ποσότητα του κάθε αγαθού στο τυπικό καλάθι η οποία είναι **σταθερή** σε κάθε περίοδο.

Για παράδειγμα έστω στο τυπικό καλάθι περιλαμβάνονται 3 αγαθά Α, Β και Γ. q_A , q_B , q_Γ είναι η ποσότητα των αγαθών Α, Β και Γ στο τυπικό καλάθι και είναι **σταθερή** σε κάθε χρονική περίοδο.

Το κόστος καλαθιού την περίοδο t είναι

$$KK_t = q_A \times P_t^A + q_B \times P_t^B + q_\Gamma \times P_t^\Gamma$$

όπου q_A , q_B , q_Γ είναι η ποσότητα των αγαθών Α, Β και Γ στο τυπικό καλάθι και είναι **σταθερή** σε κάθε χρονική περίοδο, και P_t^i είναι η τιμή του αγαθού $i = A, B, \Gamma$ την περίοδο t .

Όταν συμπεριλάβουμε περισσότερα αγαθά, το κόστος του τυπικού καλαθιού σε κάθε περίοδο είναι:

$$KK_t = \sum_{j=1}^J P_{jt} \times Q_{jT}$$

όπου P_{jt} είναι η τιμή του αγαθού j την περίοδο t και Q_{jT} είναι η ποσότητα του αγαθού j στο τυπικό καλάθι η οποία είναι **σταθερή** σε κάθε περίοδο (ίση με την ποσότητα στο έτος βάσης).

Ο **Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ_t ή CPI_t)** μετρά το κόστος του τυπικού καλαθιού κάθε περίοδο σε σχέση με το κόστος του καλαθιού σε κάποια περίοδο βάσης. Ο ΔΤΚ, όπως και ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ, αποτελεί ένα μέτρο του γενικού επιπέδου τιμών. Για να υπολογίσουμε το ΔΚΤ θα πρέπει να υπολογίσουμε το κόστος του τυπικού καλαθιού την περίοδο που έχουμε επιλέξει ως έτος βάσης.

Στην περίπτωση όπου έχουμε τρία αγαθά, Α, Β και Γ, στο τυπικό καλάθι, το κόστος καλαθιού την περίοδο βάσης Τ θα είναι:

$$KK_T = q_A \times P_T^A + q_B \times P_T^B + q_\Gamma \times P_T^\Gamma$$

Ο ΔΤΚ ορίζεται ως:

$$CPI_t = \frac{\text{κόστος καλαθιού στην περίοδο } t}{\text{κόστος καλαθιού στο έτος βάσης}} \times 100 = \frac{KK_t}{KK_T} \times 100 = \frac{q_A \times P_t^A + q_B \times P_t^B + q_\Gamma \times P_t^\Gamma}{q_A \times P_T^A + q_B \times P_T^B + q_\Gamma \times P_T^\Gamma} \times 100 \Rightarrow$$

$$CPI_t = 100 \times \left(\frac{q_A}{KK_T} \right) \times P_t^A + \left(\frac{q_B}{KK_T} \right) \times P_t^B + \left(\frac{q_\Gamma}{KK_T} \right) \times P_t^\Gamma$$

Με άλλα λόγια, ο ΔΤΚ είναι ο λόγος του κόστους του τυπικού καλαθιού κάθε περιόδου προς το κόστος του τυπικού καλαθιού στο έτος βάσης.

Παρατηρείστε ότι ο ΔΤΚ αποδίδει σταθερούς συντελεστές στάθμισης πχ $\left(\frac{q_A}{KK_T} \right)$ στις τιμές των αγαθών σε αντίθεση με ότι γίνεται με τον αποπληθωριστή τιμών.

Στην περίπτωση όπου έχουμε περισσότερα αγαθά στο τυπικό καλάθι, ο ΔΤΚ θα είναι:

$$CPI_t = \frac{\sum_{j=1}^J P_{jt} \times Q_{jT}}{\sum_{j=1}^J P_{jT} \times Q_{jT}} \times 100$$

όπου P_{jt} είναι η τιμή του αγαθού j την περίοδο t και Q_{jT} είναι η ποσότητα του αγαθού j στο τυπικό καλάθι και είναι σταθερή σε κάθε περίοδο.

Διαφορές ΔΤΚ και Αποπληθωριστή του ΑΕΠ

1. Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ μετρά τις τιμές όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται, ενώ ο ΔΤΚ μετρά **μόνο** τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από τους καταναλωτές.
2. Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ περιλαμβάνει μόνο τα αγαθά που παράγονται στην εγχώρια οικονομία. Στην περίπτωση που υπάρξει μια αύξηση στην τιμή των εισαγόμενων προϊόντων, αυτή δεν αντανακλάται στον αποπληθωριστή.
3. Η **βασικότερη διαφορά** είναι ότι ο ΔΤΚ αποδίδει σταθερούς συντελεστές στάθμισης στις τιμές των αγαθών ενώ ο αποπληθωριστής μεταβαλλόμενους. Με άλλα λόγια με άλλα λόγια ο ΔΤΚ χρησιμοποιεί ένα σταθερό καλάθι αγαθών και υπηρεσιών ενώ ο

αποπληθωριστής έχει μεταβαλλόμενο καλάθι το οποίο μεταβάλλεται διαχρονικά καθώς μεταβάλλεται η σύνθεση του ΑΕΠ.

Ο ΔTK τείνει να *υπερεκτιμά* την αύξηση των τιμών και κατά συνέπεια το κόστος ζωής γιατί δεν λαμβάνει υπόψη την δυνατότητα υποκατάστασης των αγαθών των οποίων οι τιμές έχουν αυξηθεί με φθηνότερα αγαθά αφού το καλάθι είναι σταθερό. Αντίθετα, ο αποπληθωριστής τείνει να *υποεκτιμά* την αύξηση του επιπέδου τιμών.

Εκτός από το γεγονός ότι δεν λαμβάνει υπόψη τη δυνατότητα υποκατάστασης, ένας άλλος λόγος που οδηγεί σε υπερεκτίμηση του κόστους ζωής όσον αφορά τον ΔTK είναι το γεγονός ότι *δεν λαμβάνει υπόψη νέα αγαθά* τα οποία εμφανίζονται στην αγορά και αυξάνουν τις επιλογές του καταναλωτή αλλά και την αγοραστική αξία του χρήματος.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι οι μη μετρούμενες μεταβολές στην **ποιότητα**, για παράδειγμα η βελτίωση της ποιότητας ενός αγαθού είναι δύσκολο να μετρηθεί πχ. η βελτίωση της ποιότητας της ασφάλειας ενός αυτοκινήτου. Ουσιαστικά, η βελτίωση της ποιότητας οδηγεί σε αύξηση της αξίας του χρήματος η οποία δεν αντανακλάται στον ΔTK. Άρα, σε γενικές γραμμές, ο ΔTK τείνει να υπερεκτιμά τον πληθωρισμό και κατά συνέπεια το κόστος ζωής.